

PAVEL

frýbort

pouť

vekslák

PAVEL

frýbort

pouť
vekslák

NAKLADATELSTVÍ
ŠULC-ŠVARC PRAHA

pout'

QUIS CUSTODIET
IPSOS CUSTODES

Kdo bude hlídat
samotné hlídače

Iuvenalis, Satiry

pátek/poledne

Radniční hodiny čtyřikrát odbily celou. Hned poté se ozval zvon z protějšího kostela sv. Františka.

Poledne. Stíny se zkrátily. Slunce pražilo do plátěné stříšky chránící zahradní houpačku. Seděl v ní silný, mohutně stavěný muž po padesátce, oblečený do vybledlých džinsů a lehké košile s krátkým rukávem. Houpačka mu patřila stejně jako zahrada obklopená kamennou zdí, s vilou uprostřed.

Mladší muž uvelebený proti němu v plátěné skládací židli byl na zahradě hostem.

Slunce mu spalovalo zátylek, kapesníkem si utíral zpcenou tvář (ten tlustý darebák se vůbec nepotí!) a potichu, ale důrazně k muži v houpačce hovořil.

„Je to jasné?“ zeptal se nakonec. „Do týdne potřebujeme nové zboží.“

„Já taky. A hned. Jinak končím.“

„Ne. Bylo toho víc než dost. Už jsem ti to říkal, dostaneš nás do maléru. Všechny.“ Obrátil se a bez pozdravu zamířil k brance vedoucí na ulici.

Starší muž dál nehnutě seděl na houpačce. Mhouřil oči a něco si pro sebe bručel. Natáhl ruku po demižonu stojícím ve stínu na trávníku. Nenapil se však. Díval se na víno, jiskřící ve sklenici. Tváří mu občas přelétl lehký tik.

Vstal a trochu potácivě se vydal do přízemního ateliéru, přilepeného k vile. Za okamžik se vracel. V ruce držel matně se lesknoucí pistoli.

Starý, dýchavičný a otřískaný stejn, polepený plakáty, s trychtýřem amplionu na střeše, se vyšplhal na vrcholkopce a tam s trhnutím zastavil. Řidič se podíval na hodinky.

„Tak dělej. Já bych to už nejradši zapíchnul.“

Petr přikývl a vystoupil. Rozkročil se nad příkopem a rozepnul si zip.

Pálilo slunce, ale na hřebenu 817 metrů nad mořem bylo cítit ostrý svěží vítr od severu z hor, svírajících jako namodralý nákrčník dolinu. V ní se mezi zalesněnými vršky, profaté řekou a zhanobené ztopořenými komíny krčilo Městečko.

Petr se k němu postavil zády. V širokém záběru před ním ležel kraj, kde bylo všechno barevnější, zářivější, i slunce jako by tam bylo jiné, v kraji za horou jaro přicházelo o měsíc dříve nežli v kotlině.

Scenérie připomínala barvotiskové leporelo: rozkvetlé jabloně a už nateklé třešně, barvami hýřící louky, vlevo silueta Trosek a napravo bizarní homole Skalního města.

Díval se na krajinu rozlévající se až ke vzdálenému horizontu, až tam, kde ještě o kus dál ležela Praha. Za zády měl Městečko, cítil ho — neutečeš mi, jsi už můj, mám tě napořád. Nyní sjedeš silnicí dolů, na chvílku mi zmizíš, ale jsi ke mně připoután neviditelnými řetězy, objedeš horu a lesní silnicí se opět vrátíš, abys jako předtím pouze toužil, snil, vzdychal, pozoroval noční dálkové vlaky a představoval si, jak jedním z nich navždy odjíždíš. To si však ještě počkáš! Nejprve tě vyždímám, vysaju... a pak si jdi, kam chceš.

Vrátil se do vozu. Když dojeli k osadě pod lesem, zapnul zesilovač a vzal do ruky mikrofon.

„Měls nejdřív pustit muziku,“ řekl nespokojeně řidič.

„Já myslel, že máš fofr.“

„Jo, mám, ale nejdřív máme pouštět muziku.“

„Práskneš mě?“

Řidič mlčky odplivl otevřeným okénkem.

Petr si odkašlal a spustil:

„Haló, haló, kde jste kdo? Velcí, malí, pouť je tady! Přijely k nám lochnesky, kolotoče, houpačky! Střelnice je pro každého, růžičky jak poupata, všude krásná doučata. Táto, mámo — nezapomeň na kačky, přijely i houpačky!“

Dveře domků, roztroušených na stráních kolem klesajících silnice jako poztráčené korálky, se otvíraly. Petr opakoval svoji reklamu. Na prahu jedné chalupy se objevila mladá žena v zástěře, za lem sukně se jí drželo dítě.

Petr vykřikl: „Už zítra! Nezapomeňte, že zítra začíná velká staročeská pouť! Mladá paní, vemte s sebou kačky...“

Zadrhl a najednou nevěděl, jak dál, náhle neměl sílu pokračovat. Ubohost scény, v níž hrál, vyvstala před ním v celé nahotě.

„...ať má prcek na houpačky!“ zařval řidič do mikrofону.

Petr rychle zapnul magnetofon. Karel Gott zachraptěl, že vůz si řídí sám. Žena za sebou zavřela dveře. Na vedlejší zahradě strnul nějaký muž se sekerou nad hlavou. Chvilí hleděl za autem, počkal, až dozní ozvěna písně, stříkl slinu a sekera zasvištěla ke špalku. Poleno se rozlétlo. Z hřiště za zatáčkou se seběhly děti a mávaly. Nad polem se poplašeně zvedlo hejno ptáků. Příkopem se hnál pes a vztekle štěkal. Petr měl pocit, že se dívá na film, jehož jednotlivé scény do sebe zapadají, a přece nedávají smysl.

„Kudy?“ zeptal se řidič na křižovatce.

„Hoď tam zpátečku.“ Petr se opřel a zapálil si cigaretu.

„Kam to bude?“

„Normál. Do studia. Ale nejdřív mi zastav doma.“

Doma... To slovo používal jen proto, že bylo krátké, srozumitelné a že na jiné nepřípadl. Ubytovna mu zněla ošklivě.

Ve skutečnosti měl domov téměř sto kilometrů na východ, v podobně ospalém městečku uprostřed nudných rovin a polí s cukrovkou. Žil v Městečku už téměř rok — původně přišel na pár týdnů, porozhlédnout se, vyřešit nečekanou situaci, zastavit se jako v přestupní stanici, maličko si odpočinout, všechno promyslet a putovat dál. Cíl měl jasný: Prahu. Městečko na severu Čech mu bylo jen pojmem z mapy a ze školy: sklářský a textilní průmysl. Rodiště několika významných mužů minulého i dvacátého století, především skladatele Božetěcha. Impulzem, který sem Petra přivedl, byl inzerát v novinách. Textilka hledala pracovníky propagace.

„Jaké máte vzdělání?“ otázali se ho v osobním oddělení.

„Přerušil jsem načas studium.“

„Přerušil...?“

„Nelupnul jsem. A ty rýmovačky na reklamy skládat umím. Malovat a fotit taky.“

„Já mám bohužel systematizaci jen pro kvalifikovanou sílu,“ řekl vedoucí kádrovky. „ÚSO, jestli víte, co to zna-

mená. Na okrese jsou dvě umělecké průmyslovky a zájemců habaděj.“

Petr se mlčky otočil. Ve dveřích ho zadržel hlas vedoucího. „Ale něco bych pro vás měl. Nějaké zaměstnání přece potřebujete, ne?“

„Proč?“

Vedoucí se zasmál. „Jak dlouho už jsi ze školy?“ Začal mu tykat, jako by ho už měl v hrsti.

„Měsíc. Ještě jsou prázdniny.“

„Tak tak, prázdniny..., ale jen pro ty, co studují. Ty už začínáš být zralý na paragraf.“

Dostal nějaký papír, ať se s ním přihlásí ve školním závodě. „Bydlení ti seženeme. Žádné apartmá to nebude, ale aspoň budeš mít za pár korun střechu nad hlavou.“

Zaměstnání, do něhož se nechal vmanévrovat, se oficiálně nazývalo „pracovník nádvorní party“. Nádeník. Měl poklízet dvůr, vozit prázdné bedny po špulkách ze sklepa ven a plné dovnitř, vykládat nákladní vozy s balíky slisované bavlny, skládat uhlí z vagonů, krumpáčem rvát bavlnu z balíků do rozvlňovacla, odkud potrubím letěla do míchacích komor.

Bydlení skutečně žádné apartmá nebylo. Vedoucí osobního byl upřímný. Z nutnosti Petr zůstal a říkal tomu „doma“. Nyní tedy jel domů.

Řidič ignoroval zákaz vjezdu a úzkou asfaltovou cestou mezi čtyřpatrovými paneláky pomalu dojeli k hotelu, rozložitě moderní budově na břehu říčky vedle sklárny.

„Budeš tam dlouho?“

„Za pár minut jsem zpátky.“

V hale postávalo několik lidí, ani kavárna nebyla prázdná. Ze zvyku nahlédl do denního baru.

Byla tam. Jako by to tušil. S Vodvárkem a MUDr. Faunem, malířem-amatérem, vystavujícím právě v muzeu. Takže se na ni mohl jen podívat: zkusit s ní promluvit bylo vyloučeno. Stejně by to k ničemu nevedlo.

Lékárnice Edita jeho upřený pohled asi necítila. Neohlédla se. MUDr. Faun se setkal s Petrovým žádostivým zrakem, pousmál se a kývl mu. Vodvárko se naštěstí neobrátil: mluvit s ním sice potřeboval, ale ne teď. Ne před Editou — bylo veřejným tajemstvím, že ti dva jsou milenci. Pan náměstek Vodvárko je zřejmě z těch, co chtějí a také

obyčejně dostanou všechno. Petr byl v opačné kategorii. Leccos Vodvářkovi nezáviděl, Editu však bolestně. Pokoušel se o ni od prvního okamžiku, kdy ji spatřil. Zpočátku z něho měla legraci (v Městečku zatím tápal a netušil, že je zadaná), později začala jeho vytrvalé a po jednoznačném odmítnutí jen náznakové pokusy přehlížet. Je to prostě bestie, slečna magistra. Nedá mi, mám to marný.

Podíval se na hodinky a přinutil se odejít. Na konci haly otevřel dveře s tabulkou „Nezaměstnaným vstup přísně zakázán“.

Dvorek připomínal zákulisí potěmkinovské vesnice: zanedbaný, plný popelnic a nakřáplých bedniček od ovoce a zeleniny. K zadní zdi hotelu se lepil staříčkový, zchátralý baráček s osleplými, špinavými okny bez záclon. Ubytovna textilky. Petrovo přechodné bydlíště. *Domov*.

V pokoji stály čtyři kovové postele a dvě skříně.

Na zdi trčel hospodský věšák a na něm jako oběšenci visely džíny, košile, bundy.

V místnosti nebylo nic osobního, nic, co by ji zútulňovalo, tvořilo skutečný a ne pouze fiktivní domov pro ty, kteří zde přespávali. Muži s ubytovacím lístkem do tohoto pokoje patřili k existencím, o něž továrna neměla perspektivní zájem. Na první pohled to vypadá paradoxně, protože o muže je v textilním průmyslu nouze, jsou vzácní — na rozdíl od žen (kterým podnik postavil dvě moderní ubytovny), ale přesto to mělo svou logiku. Muži byli nepostradatelní především v kvalifikovaných, obvykle technicko-hospodářských a řídicích funkcích: takoví měli vzdělání, chtěli se v Městečku usadit trvale, založit si rodiny a postupovat po stupíncích podnikové kariéry. Jim byla určena stabilizační výstavba na sídlišti. V ubytovně žili vydědenci jako Petr. Kluci před vojnu, fluktuanti najímaní na pomocné práce. Co s nimi, proč se o ně starat? Stejně utečou a jejich místa a postele zaujmou jiní.

Petrovi byli jeho spolubydlíci lhostejní jako on jim. Ani pořádně neznal jejich jména: říkal jim přezdívkou jako všichni. Sysel, Číča, Prcek. Pro ně byl Redaktor.

Otevřel skřín a ze své přihrádky vytáhl nové džíny. Chvilí se rozhodoval mezi dvěma košilemi. Večer hraje, ve vinárně je sice přítmí... Zkontroloval manžety a límečky. Do prádla potřebovaly obě. Páchly deodorantem smíšeným

s potem. Kdyby byl doma, voněly by sluncem a zahradou, na níž matka sušila prádlo. No co, čistá košile ještě génia z nikoho neudělala.

Jen jestli jsem génius, myslel si cestou zpátky. Ale to mu jen tak blesklo hlavou. Kdo o sobě pochybuje, je vyřízený hned na startu. Prošvihne všechno dřív, nežli se dostane ke své první šanci. Znovu přibrzdil u denního baru: Edita už byla pryč, doktor Faun také, jen inženýr Vodvárko dopíjel kávu. Připomněl mu tím práci, která ho dnes ještě čeká. To je ono — šance může přijít, ale je lepší trochu ji popohnat.

Loudal se ven k vozu, devatenáctiletý dlouhovlasý Ahasver v ošoupaných džínách, zrcadla desetkrát odrážela jeho podobu, šel halou sám sobě naproti a sám sebe míjel.

Inženýr Vodvárko, náměstek podnikového ředitele ČSAD, dopil kávu, zaplatil za sebe i za Editu a také se podíval na hodinky. Slíbil, že se staví doma, manželka potřebovala odvézt prádlo a šaty do čistírny, ale už byl nejvyšší čas vrátit se do kanceláře. Obvykle si nemohl dovolit ztratit téměř celé dopoledne, dnes mu však nic jiného nezbývalo. Vymluvil se na lékaře a také by k němu potřeboval zajít (od rána cítí bolesti v žaludku, to je tím jarem), jenže pohovor se Žabokrtským byl důležitější. Myslel na něj, ještě když nasedal do vozu. Doufal, že se domluví s Editou, poradí se, co s Honzou, ale Faun se k nim vnutil v okamžiku, kdy Edita přišla, a nehnul se, dokud nemusela zpátky do lékárny.

Večer snad bude vhodnější příležitost.

Opatrně projel sídlištěm, a když se dostal na hlavní ulici, začal si pohvizdovat. Musí si vymyslet nějakou záminku na večer: není žádoucí, aby s ním šla manželka a potkala se s Editou.

Edita... Před dovolenou to s ní skoncuje. Beztak o nich drbe půl Městečka. I žena už měla narážky.

Edita je krásná, sexy, má všechno, co se už nedostává jeho stárnoucí ženě, ale chybí jí některé její přednosti. Například vlivný bratr.

A především: on nemá chuť rozvádět se, dělit si děti a dům a auto... žádný skandál nepotřebuje. Za dva roky jde podnikový ředitel do důchodu. Vodvárko je v kádrových rezervách už rok veden jako jeho nástupce. Jediný problém

bude v tom, jak to Editě vysvětlit. Sice je dost rozumná v praktických záležitostech, ale současně je až příliš ženou a ženy v lásce nebývají přístupné racionálním důvodům.

Stejšn zastavil na betonovém parkovišti před kulatou dvoupatrovou budovou pošty mezi spořitelnou z dvacátých let a secesním jednopatrovým muzeem. Naproti stoupal strmým svahem park se sochou významného buržoazního politika minulého století a na dohled se roztahovala ohavná stavba josefínského kasárenského stylu: bývalý zámek hrabat Valdštejnů, dnes OÚNZ.

„Šmytec?“ zeptal se řidič.

Petr hned neodpověděl. Hodil do tašky kazety, vystoupil a až potom dvěma prsty zasalutoval.

„Já vám děkuju za spolupráci, pane.“

„Sloužím lidu,“ řekl řidič a stejšn se s rachocením uvolněného výfuku odpoutal od chodníku.

Ze skleněné kukaně na chodbě pošty vyhlédla vrátná Mlejnková. Protivná, zvědavá důchodkyně. Petr ji pozdravil pokývnutím hlavy, mlčky, bez přívětivosti. S některými lidmi vyjít nedokázal a ani se o to nesnažil.

„Hledali vás tady!“ křikla Mlejnková. Počkala si, až byl v ohbí schodiště, aby se musel vrátit.

„Hledal? Kdo?“

„Jo, to já nevím, mně se představit neráčil. Nějaký mladík, chtěl nahoru, ale já — halt! Máš průkazku?“

Dovedl si to představit. Mlejnková brala svůj úřad smrtelně vážně. Věděla, kde začíná a kam až sahá její absolutní moc, a dokázala ji využít beze zbytku.

„Průkazku neměl, ale hubu, pane, jo. Já si budu stěžovat, soudruhu redaktore.“

„Ale... já přece vůbec netuším, kdo za mnou šel.“

„To je mi jedno. Šel za vámi, nepředstavil se mi, chtěl utýct nahoru a ještě byl drzej!“

Petr zavřel oči a potřásl hlavou. Hlavně klid.

„Prosím vás, nenechal mi aspoň nějaký vzkaz? Nebo... co tu vlastně hledal, paní Mlejnková?“

„Vzkaz vám nenechal, ale říkal, že s vámi musí nutně mluvit a že jste kamarádi. Tím pádem jste si ho pozval a nesete za něj odpovědnost. Já proti vám nic nemám, ale

povinnost je povinnost — dám to do hlášení a budu si na vás stěžovat. Měl vlasy až po ramena. A na rukávu americkou vlajku. Jo, jo, vrána k vráně sedá.“

Bony. No jasně, Bony! A řek jsem mu jasně, že si s těma svejma veršovánkama může vytříit zadek. Že nemám zájem. Hergot, proč lidi nedokážou takovýhle věci pochopit. Bony si myslí, že když mi svoje grafomanský texty začne strkat až pod nos, tak je vezmu a něco s nima udělám.

*Ping-pong
míček lítá
zleva doprava
ping a pong
moje ruka
už dávno umdlévá
a ty jsi pořád moje
první dáma
Hej Hej Hej!*

Takovejhle vůl, povoláním účetní z JZD, mi dělá průsery. Vzal si do hlavy, že v jeho kanclu sídlí genius loci: kdysi na stejný židli počítala vejplaty buchta, která to do-táhla na hvězdu pop-music. Takže každéj, kdo si na tu židli sedne a začne ochraptěle zpívat, má kariéru v kapse.

„Kdyby ten pán ještě jednou přišel, tak ho vyhodte, buďte tak laskavá.“

Pokrčila rameny. Hlášení už napsala, stížnost také. Jestli se s tím individuem s americkou vlajkou nechce vidět, může si ho vyhodit sám. Od toho zde ona není. Je placená jen za hlídání a dodržování předpisů.

S pocitem, že má nohy z olova, vystoupil do prvního patra. Na polstrovaných dveřích na konci chodby byla tabulka: Okresní studio rozhlasu po drátě.

Odemkl si patentním klíčem a zabouchl za sebou.

Z režie, oddělené od nahrávacích prostor širokým skleněným oknem, vyhlédl zvukař a technik Václav.

„Už tě hledali. Kde jste byli tak dlouho? Z okresu volal inspektor a...“

„Tak mu vyříd', že mi může se vší laskavostí políbit, víš co. Já se kvůli němu nezblázním.“ Hodil tašku s kazetami na stůl a posadil se. Hádka s Mlejnkovou, jakkoli směšná, ho rozčílila. Měl takový vztek a potřeboval si na chvíličky vydechnout, než se pustí do práce. Nebylo to únavou: má-

lokdy se cítil unaven prací, kterou měl rád, která ho těšila. Neměl-li den dva do čeho píchnout, mozek mu začínal hnípat a z té lenosti byl unavenější nežli z návalu práce. Udržoval se stále v tempu jako maratonec před závodem. Teď si ale přál nečinně sedět.

Bezmyšlenkovitě se rozhlížel po místnosti. Studio se skládalo ze dvou pracoven, akusticky odhlučněných systémem panelů na stropě a po stěnách. Měli zde slušný mixážní pult, dva stříhací stroje a několik magnetofonů, mezi nimi starou Nagru a Uher-report 2400. Sadu kvalitních mikrofonů. Měl tedy s čím cvičit. Celé okresní studio a svoji práci v něm bral jako příležitost.

Cíl měl jasný. Chtěl znát a umět z rozhlasového řemesla co nejvíc, aby v okamžiku, kdy se před ním otevrou dveře pražské redakce, byl po všech stránkách připravený.

Studio mu nahrazovalo i soukromí. Na policích a v sekretáři stály vyrovnané kazety, knihy, učebnice. Na zdi visel plakát s Johnem Lennonem a několik obrazů a grafik, které dostal od výtvarníků, s nimiž točil rozhovory anebo o nich napsal recenze do krajských novin.

Vzdychl, když si uvědomil, že se už několik minut tupě dívá na plakát staročeské poutě. Pověsil si ho ve studiu záměrně: měl tak před očima podrobný rozpis programu a nemusel lovit v poznámkách.

9.00 — zahájení — 11.00 alegorický průvod — 13.00 kladení věnců u památníku Mistra R. A. Božetěcha — projevy hostů — vystoupení pěveckého sboru a symfonického orchestru LŠU — 15.00 koncert smyčcového kvarteta Amadeus v atriu muzea (na programu světová premiéra dosud neznámé Mistrovy skladby) — 16.30 estráda a vystoupení populárního pražského hudebního souboru v přírodním divadle — 18.00 slavnostní představení souboru J. K. Tyl — 21.00 až 01.00 taneční veselice na letním parketu, ohňostroji.

Petr si přál zmizet, nebýt, až vypukne ten veliký bláznec. Jenomže je v organizačním štábu, takže musí točit, žvanit, vysílat, pobíhat.

Znovu si zhluboka povzdechl. Dokud se mu nepodaří vysněný skok do Prahy, bude vedle novinářské práce hlavně poskokem, děvečkou pro všechno, reklamním agentem okresních veličin. „Redaktorskej...“

Čas pustit se do práce. Založil na stříhací stroj kotouč pásky, stiskl START a ztlumil zvuk. Chmurné myšlenky ho neopouštěly. Novinářskou práci miluje, ale měl o ní přehnané iluze. V představách, které si o ní maloval, nikdy netušil, že v malých poměrech může zdegenerovat. Třeba do podoby místní veličiny, co právě zmateně a nesouvisle odříkává nějaká čísla o úsporách nafty, o najetých kilometrech, přepravě zboží a cestujících. Ing. Oldřich Vodvárko, náměstek podnikového ředitele ČSAD a milenec krásné magistry Edity.

Vztekle pásek zastavil a přetočil na začátek.

Budu stříhat, stříhat a stříhat, aby z toho vůbec něco bylo. Tenhle rozhovor musí vypadat perfektně! START.

„To je samozřejmě zajímavé,“ ozval se jeho vlastní hlas. Zněl příjemně, melodicky, kovovým témbrem sugeroval představu mnohem staršího muže. „Předloni jste zahájili mezinárodní přepravu vozy TIR. Naše posluchače by zajímalo, jaké zkušenosti jste s nimi získali.“

Když u náměstka natáčet, vysvětlil mu, že rozhovor složený ze samých čísel a hlášení nebude nikoho příliš zajímat. Každý materiál, který je o práci, potřebuje nějaké odlehčení, aby posluchače upoutal a donutil setrvat u přijímače, aby strávil to, co my mu potřebujeme sdělit a k čemu by se jinak třeba sám nedostal. Náměstek se tvářil zamyšleně, přikyvoval, mhouřil oči, zdálo se, že sprádá historky z dálkové přepravy. Petr si v duchu mnul ruce. Potom však přišlo to, co náměstek v duchu vyplodil a co se nyní ozvalo z pásky:

„Vozy té í er patří k nejmodernějším v našem vozovém parku, používáme výhradně typ LIAZ turbo, a proto díky nim můžeme s hrdostí oznámit, že se u nich podařilo nejenom plnit, ale dokonce i překračovat plán snižování spotřeby paliva v přepočtu na tunu měrného paliva na...“

Petr vypnul magnetofon. „Blbec!“ ulevil si. Čím to je, že jakmile lidi ucítí před pusou mikrofon, změní se v docela jiný bytosti? Proč nemůžou povídat i do rozhlasu, jak jim zobák narost? Mají obavy, že by se shodili? Mají trému? Proč hrajou tak hloupý a nepřitažlivý divadlo? Čeho se bojí? Člověk má být sám sebou. Nepřetvařovat se. Nebát se.

Červík pochybností někde v mozku se začal otrásat smíchem. Komu to povídáš, ty hrdino? Odvaha a nekompro-

misnost jsou daň za to, že nemáme co ztratit. Vodvářkovi už o něco jde, proto je opatrný. Ale ty? Ty by sis mohl luxus odvahy ještě dovolit — a přesto se bojíš!

Před měsícem dostal stížnost obyvatel jednoho domu. Střechou zatékalo, škody za desetitisíce. Bytový podnik však na urgence občanského výboru nereagoval. Prý nemá lidi ani materiál.

Petr rychle zjistil, že potřebný materiál i pracovní síly byly předisponované na nákladnou a zbytečnou adaptaci bytu, který byl přidělen novému vedoucímu odboru ONV. Všechno natočil, připojil komentář. Druhý den si ho předvolal předseda redakční rady.

„Co si to dovoluješ?“

Petr se zpočátku tvářil uraženě. Všechno, co natočil, je čistá pravda. Sám si to ověřil, lidé jsou pobouřeni, protože se jedná o zneužívání funkce... Vysvětloval, vysvětloval a předseda redakční rady se uklidňoval. Mladík, který před ním jako zlobivý záček stál, uši zarudlé a pláč na krajíčku, nebyl živelný ani provokatér, jen naivní zajíc.

„Podívej se, soudruhu redaktore,“ položil mu otcovsky ruku na rameno, „soudruzi si už stěžovali u soudruha předsedy ONV, že se snažíš pomlouvat státní orgány, že zneužíváš sdělovací prostředky k vyvolání nedůvěry u občanů. A jaká je tvoje povinnost? Tvojí povinností je upevňovat kladný vztah občanů k státním orgánům jakožto představitelům lidosprávy a tím celé společnosti. A to nějakými pomluvami a hurákritikou těžko dosáhneš, vid'? Já ti už říkal — kritiku ano, a globálně s ní taky souhlasíme a potřebujeme ji, ale především metodou pozitivního příkladu! Já jsem ti tady připravil námět od ředitele bytáku, mají tam příklady domů ve společné péči nájemníků, léta na ně podnik nemusel sáhnout, tak tam zajdeš, natočíš a zveřejníš tyhle kladné případy. Když se ti to povede, tak se na tebe soudruzi určitě časem přestanou zlobit.“

Hádal se? Stál za pravdou? Ne. Podal výpověď? Ne.

Mlčel, ani nešel na výbor lidové kontroly, kde by s tím museli začít něco dělat, když už by jim strčil důkazy až pod nos. Místo toho si reportáž pečlivě uložil (jednou se může hodit), vzal magnetofon a natočil, co mu přikázali. Nechtěl se rvát. Chtěl — a od onoho okamžiku dvojnásob — co nejrychleji zmizet do Prahy.

Nasadil si sluchátka a pohlédl na elektrické hodiny na stěně. Patnáct nula tři. Vystříhl nesouvislou Vodvárkovu odbočku a obratně blankem pásku slepil. Náměstkovy proslovy začínaly nabírat přijatelnou podobu. V příhodné chvíli zamýšlel za Vodvárkou zajít (nejlépe ještě během pouti), interview mu přehrát, vyslechnout pochvalu (kdo by nebyl rád, že se může před posluchači prezentovat jako schopný řečník?) a kout železo.

Litoval, že Vodvárkovi nemůže pustit původní verzi — co by asi říkal, kdyby se slyšel blábolit: „Ono to nebylo to... ééé... snadný tak, jak bych řekl, to zapojení... ééé... jak lidi přesvědčit, aby pochopili, že chceme jejich dobro, a taky to... ééé... ono na podnik se taky nemůže, že jo... éééé... aby nafta netekla po ulici, aby se neplejtvalo... ééé.“

Všechna „ééé“ nastříhal a přilepil k dlouhému pásku samých „ééé“ a „ehm“ a pokašlávání. I jedno rŕhnutí, které jistému činovníkovi v zaujetí vlastními myšlenkami bezděčně uniklo, tam měl. Někdy pásek k obveselení kamarádů pouštěl: zněl jako předehra ke strašlivému, zoufalému, ze samých hlubin neandrtálce se prodírajícímu blití. Petr s potěšením jmenoval, kdo právě heká.

Otřel si pot z čela, přetočil rozhovor na začátek a pustil si hotové dílo. Ano — Vodvárko by mohl být spokojen.

Na chvíli se zasníl. Bezmyšlenkovitě se díval z okna a nechal pásek odvíjet, slova padat do prázdna. Sníl, pohled upřený přes ulici na průčelí muzea.

Muzeum, jednopatrové secesní stavení z konce 19. století, neslo všechny znaky pohodlného, trochu pompézního měšťanského stylu. K budově přiléhal dvorek, za jehož zdí stával městský pivovar. Zdejší advokát, který dům vystavěl, si místo nevybral náhodně. Jeho manželka byla dcerou místního sládky a pivovar zůstal v majetku rodiny až do třicátých let, kdy jej advokátův syn po přestěhování do Prahy prodal a objekt se změnil ve sklárnu.

Od války dům ležel léta ladem. Nový majitel skončil i s rodinou v osvětimské plynové komoře a budova chátřala, neobývána a neudržována. Když koncem padesátých let padlo rozhodnutí přeměnit ji v regionální vlastivědné muzeum, bylo to pro dům štěstím a záchranou. Sbírky se

měnily s dobou, zálibami a zaměřením nadřízených orgánů i jednotlivých ředitelů. Poslední, PhC. Jiří Příbský, dálkově studující historii na pražské filozofické fakultě, se kromě dějin dělnického hnutí zajímal o hudbu: zadní dvorek, sloužící za skládku nepotřebného haraburdí, přeměnil s pomocí brigádníků na malé příjemné atrium, kde se za jarních a letních podvečerů provozovaly komorní koncerty pro deset dvacet vybraných návštěvníků. Stálo tam několik proutěných, bíle lakovaných křesílek a čtyři stolky. V hlubokém kamenném korytu šuměl potok. Od ulice atrium oddělovala vysoká cihlová zeď. Hluk z náměstí sem nepronikl. A pokud probíhala zkouška na koncert — jako nyní — neměli sem přístup ani návštěvníci muzea.

První housle vedoucí samoobsluhy pan Mlejnek — nebyl příbuzný s vrátnou z pošty, jejich příjmení bylo hojné ve zdejším horském kraji. Kromě komorního kvarteta Amadeus vedl ještě trio zvané Splav, vyhrávající nostalgickou hudbu při pohřbech v krematoriu. Nyní poklepal smyčcem.

„Tak, pánové, znova od druhý věty. A ta viola vášnivěji, pane Kouble. Vášnivěji! Takhle: tadada-dáááá-dáááá! Rozzumíte, pane kolego?“

Pan Kouble, fotograf z Okresního podniku služeb (na pohřbech nehrál, měl tam jiné, neméně výnosné poslání), přitakal a zaníceně si pro sebe zabrumlal motiv.

Smyčce rozezvučely struny a ve stejném okamžiku se z muzea ozval dívčí křik a smích. Nástroje umlkaly.

Mlejnek vstal, odložil housle na židli a beze slova se odebral do chodby. Hudebníci se protáhli a zapálili si cigarety. I oni mlčeli. Líné, teplé odpoledne, monotónní zurčení potoka a zpěv ptáků otupovaly smysly.

„Pane Příbský!“ zavolal na chodbě Mlejnek.

Z kanceláře vyšel obtloustlý chasník, sotva třicetiletý, ale už s pokročilou pleší. Podél boků mu plandaly kšandy.

„Studuju, pane Mlejnek. Za tejdén mám zkoušku,“ řekl vyčítavě.

„My ji máme teď. A premiéru už zejtra, pane řediteli. Ten halas nás ruší. Cožpak jste projednou nemohl zavřít? Za takovýchto podmínek je vyloučeno tvořit!“

Oba se otočili ke vchodu, kde se houfovala skupina rozvájevých dívek.

„Internát,“ smutně povzdychl Příbský, „má na kulturu bohužel stejný nárok jako ostatní, a jindy je sem nedostanu — a já mám plnit plán návštěvnosti.“

Mezi občany byl zájem o muzeum pramalý, většina je už znala, jen nemnohé přilákaly výstavy. A se studenty z gymnázia a z průmyslovky to nebylo o mnoho lepší: nezájem o místní kulturní dění dávali ostentativně najevo. Příbský, který se projevil mnohem nápaditější nežli jeho předchůdci, nahlížející svoji funkci jen coby druh pohodlného správce, proto uzavřel dohodu s vychovatelkami textilního internátu a se sochařem Žabokrtským, vyučujícím na středních školách výtvarnou výchovu. Jednou za měsíc do muzea povinně přijde výprava studentů nebo učnic. A měl po starostech s návštěvností. A po klidu. Za všechno se musí platit.

Povzdech si potřetí a svorně s Mlejnkem vykročili směrem k nedisciplinovanému houfci.

Petr měl na uších sluchátka, z nichž šel rozhovor s náměstkem Vodvárkem, a v ruce držel otevřenou učebnici matematiky pro IV. ročník gymnázií. Podvědomě přikyvoval slovům, která zatím slyšel jen on, mechanicky přitom listoval učebnicí a snažil se proniknout záhadnými vzorci.

Nakonec ji odhodil na stůl a ze zásuvky vytáhl švédský pornografický časopis. Pohodlně se opřel v křesle. Magazín se z valné části věnoval skupinovým orgiím a lesbičkám. Poučné obrázky. Některé detaily v něm sice vyvolávaly komplex, ale měl na paměti poučení přítele fotografa Fochta: Jakýkoliv detail, fotografovaný ze správného úhlu, lze opticky zvětšit v proporcích do vzdálenějších partií. Když se člověk dívá na svůj detail shora, připadá mu malý — ale postav se před zrcadlo a uvidíš...

Přivřel oči a zasnil se. Myslel na krásnou Editu a cítil, že se ho opět zmocňuje směs touhy po přitažlivé, trochu starší a jistě zkušené ženě a žádostivosti vyvolané vulgárními fotografiemi. Pohled mu zabloudil do okna. Na chodníku před muzeem Příbský s Mlejnkem zaháněli do budovy houf holek z internátu. Maso. Metrčky masa. Měl je jako na dlani: stačilo hvízdnout, poslat Václava domů a udělat si erotický hrátky.

Nebo by Vencu nikam neposlal a udělali by si Švédsko. Zamyslel se. Přidal by se? Věděl o něm, že je v pomocné strážci VB, ale natolik ho znal, aby mu nezůstaly utajeny jeho milostné avantýry. Napadal na jednu nohu a působil dojmem člověka, který je proto zakomplexovaný a stažený do sebe. Dlouho se nemohli spřátelit. Až po čase se dozvěděl, že Václav má v Městečku pověst velmi výkonného a přírodou obdařeného hřebce.

Petr nad svými úvahami mávl rukou. Pustá teorie. Nikdy na žádnou holku z okna nehvízdnu, a i kdybych hvízdnu, nedokázal bych ji sem teď dotáhnout.

V duchu se rozhodl, že na to nemá čas ani chuť.

Opět se vrátil k fotografické náhražce. Dva samci měli v práci černošku. Fascinovaně si prohlížel kombinaci černé kůže stehen s temně rudou partií rozevřeného pohlaví.

Stop! Úplně zapomněl na práci: pásek dojel a konec poletoval na otáčejícím se kotouči. Sundal si sluchátka, převinul pásku nazpět, přes reproduktor pustil závěr rozhovoru.

„Děkujeme všem našim zaměstnancům za obětavý přístup ke zmíněné problematice.“

Posadil se k mikrofonu, Václav v režii zapnul nahrávací zařízení. „Jeden, dva, tři,“ řekl Petr. „Je to dobrý?“

Zvukař zmáčkl knoflík a ve studiu se ozval jeho hlas.

„Můžeš. Jen si dej bacha na sykavky.“

„Vždyť já vím,“ řekl Petr. Sykavky byly jeho slabost. Porídil si i skripta z DAMU Jevištní řeč a cvičil výslovnost.

Rozsvítilo se červené světlo. Neměl před sebou žádný text, u podobných maličkostí záměrně pracoval z hlavy, aby se pocvičil. V duchu si připomněl závěr rozhovoru a okamžitě navázal.

„A my zase děkujeme inženýru Vodvárkovi, náměstkovi podnikového ředitele ČSAD. Pořad připravil redaktor Petr Sochor. Na shledanou u přijímačů opět zítra v devět hodin dopoledne, kdy uslyšíte pravidelnou zpravodajskou relaci okresního vysílání rozhlasu po drátě.“

Zdvihl ruku na znamení, že je konec. Zvukař vypnul nahrávání. „Dobrý,“ řekl do mikrofonu, který ho spojoval s hlasatelnou. Petr vstal a protáhl se. Tak tohle může pustit z hlavy. Zítra se staví u Vodvářka. Nebo ne. Bude lepší, když ho jen tak potká. Hned se s ním domluví, kdy mu rozhovor přehraje.

„Jdu makat,“ řekl Václavovi a hodil si přes rameno reportážního uhra. Byl u dveří, když zazvonil telefon.

„Nejsem tady.“ Ale zastavil se. Zvukař chvíli poslouchal, potom zakryl mikrofon sluchátka dlaní. „Volaj tě z Prahy, z rádia. Mám říct, že jsi už vypadnul?“

„Zbláznil ses?!“

„Dobrava,“ ozvalo se ze sluchátka. „Zdravím vás, pane kolego. Poslyšte, vy tam prej máte mít nějakou slávu, co?“

Petr přitakal. Staročeskou pouť a oslavy 100. výročí slavného rodáka. Hudebního skladatele Božetěcha...

„Jo, jo. O toho kráčí. Cože on to má — před sto rokama exnul, nebo se narodil?“

„Narodil,“ vypadlo z Petra pohotově, ale správný profík by už v této chvíli zvyšoval svoji tržní hodnotu.

„Koukejte, příteli,“ pokračoval Dobrava, „já na to zejtra jedu. Oni si tady myslí, že lidi touží... no nic, tohle není váš problém. Ten váš Božetěch má nějaký vysoce urozený příznivce, tak holt musím o víkendu makat. Večer to budu po lince posílat, nechcete si zase jednou přivydělat?“

„Jéžíši!“ vylétlo z Petra tak upřímně, že se pražský redaktor rozesmál. „Že se vůbec ptáte.“

„Tak poslouchejte, příteli: já budu potřebovat jednak studio a jednak nějaký matroš. Zajímavosti, místní kolorit, kulturní život v rodném hnízdě velikého skladatele nepo-
hasíná, právě naopak, protože atd. Vždyť to znáte. Připravte, poslechneme si to, něco vybereme... Jo, abych nezapomněl — ten váš poslední příspěveček, ten se mi líbil.“

„Fakticky?“

Příspěvek vyprávěl o práci lidové školy umění, především o výtvarném oddělení, vedeném akademickým sochařem Janem Žabokrtským, jehož čtyři žáci byli přijati na střední umělecko-průmyslové školy. Petr ve svém fejetonku psal o líhni talentů a přirovnával LŠU ke střediskům sportovců.

„Jo. Fakticky. Dobrý to bylo. Tak se snažte, pane kolego, ať jednou uděláte díru do světa.“

Petr zatajil dech.

„Nenašlo by se u vás...“ Kousl se do rtů. Jak to říct, aby Dobrava pochopil a Václav natahující uši netušil, oč Petrovi jde.

Z telefonu se opět ozval smích.

„Pálí vás dobré bydlo?“

„Myslíte, že je dobrý?“

„Máte tam klid a pohodu. Netušíte, co je to za binec, šrotit v tomhle mlejně. Galeje. Buďte rád, že svobodně decháte a jste svým vlastním pánem. Až půjdu do důchodu, jestli se ho vůbec dožiju, tak se v takovémhle okresním studiu zašiju a budu král.“

„Ano,“ řekl Petr trpce. „Jenže já nejdu do důchodu. Já teprve začínám.“

„Všichni jste stejný.“

Vy taky, pomyslel si Petr. Jak se proderete nahoru, začnete si hrát na blazeovaný, unavený životem, a přitom si svý místečka hlídáte a držíte zuby nehty. Pojd' si to se mnou vyměnit, když tě ten mlejň tolik otravuje.

Těžce oddechoval, mlčel. Vztek se v něm vařil, nechtěl promluvit, aby mu nezasyčel z hlasu jako kapka vody na rozpálené plotně.

„Haló,“ řekl Dobrava netrpělivě. „Jste tam ještě?“

„Jsem,“ řekl Petr. Konečně se ovládl. „Jsem tady. Na chvíličku to vypadlo. Já jenom chtěl říct, že změna je život, víte?“

„To jistě. Celkem vás chápu. Jenomže... vy zase musíte chápat, že není zrovna snadné dostat se do ústřední redakce. Každý nějak začíná.“

Zase jeden, co tvrdí, že život je jako schodiště. Že by se někdo mohl na schody vykašlat a nastoupit do výtahu a zmáčknot knoflík do nejhořejšího poschodí, je nikdy nenapadne. Dokonce by je to rozhořčilo.

„Ledaže...,“ dodal Dobrava. Petr zpozorněl. „Vy máte hotovou žurnalistiku?“

Petr přivřel oči a nahrbil se, jako by se mu na hlavu zřítil svět. Jak mohl zapomenout. Opět jedna naděje v pekle.

„Ne,“ zamumlal. „Končím... teda, chci si ji dělat.“ Hlavně neprozradit, že ještě nemám maturitu.

„Tak si prostě počkejte, až ji budete mít hotovou. Bez fakulty se k nám těžko dostanete. Radím vám, radši nic neuspěchejte. No nic, budu muset končit, o tom všem si můžeme popovídat zítra. Takže jsme dohodnutý, ano? Kolem poledne jsem u vás. Nashle, pane kolego.“

Nečekal, až Petr odpoví na pozdrav, a zavěsil.

„Tak co — co chtěli?“ zeptal se napjatě zvukař. Z Prahy nevolají každý den: večer by mohl v hospodě oslňovat ka-

marády styky s velkým, vzdáleným světem. Václav měl prosté radosti.

Petr se na něho podíval a hodil si uhra na rameno.

„Jdu makat,“ řekl krátce a definitivně za sebou zavřel dveře.

Napravo od hlavního vchodu, v rozlehlé, zářivě bílé místnosti s klenutým stropem, byla galerie. V dalších prostorách muzea se nacházel skladatelův památník, plný zasklených vitrín s notovými záznamy, programy premiérových koncertů, plakáty, články z tehdejšího tisku, fotografiemi.

Na soklu pod oknem stála Mistrova bronzová busta, dílo akademického sochaře Jana Žabokrtského.

Mistr Rudolf Amadeus Božetěch svým pověstným sardonickým úsměvem, vypadajícím v této chvíli spíše pohrdavě, shlížel na skupinu učnic textilky. Toužily být venku, v parku nebo na Ostrohu, ze vzteku se posmívaly dobovým fotografiím, pokukovaly na ulici a hádaly, komu patří nohy míjející suterénní okno.

Jen tři vzorné učnice (v každém stádu se najdou černé ovce) naslouchaly vychovatelce, líčící s nehraným nadšením Mistrovu strastiplnou pouť za úspěchem. Milča Sládková měla pro jeho útrapy porozumění: toužila být slavnou tanečnicí, pokračovatelkou Duncanové, ale v druhém ročníku konzervatoře přišla do jiného stavu se studentem DAMU, z něhož se později vyklubal líný opilec, snící po hospodách o rolích, které nikdy nenastudoval. Z touhy po slávě zbyly jen nostalgické vzpomínky, vyučování rytmice na lidušce, taneční kroužek v internátu a obdiv k Mistrovi. A to si mohla gratulovat: většina spolužaček skončila někde ve sboru nebo v obskurních kabaretech.

Ředitel Příbský s úlevou využil jejího zaujetí (normálně by musel provádět a podávat výklad sám) a tiše se vytratil do výstavní síně, hostící ve vosku provedené tempery malíře-amatéra MUDr. Karla Fauna. Upřeně se díval na obraz chirurga, jak předává uzdravené děťátko usmívající se matce, a znovu musel uvažovat nad tím, má-li umění něco společného s mentalitou tvůrce (Faun byl známý cynik a okresní obšourník). Na Příbského čekal robustní muž s narudlou

tváří horala. Promovaný pedagog Stanislav Vrba, vedoucí osvětového střediska a nadřízený Petra Sochora, pocházel ze vsi nad Městečkem. Byl rodákem v nejčistším smyslu slova: tam žil po mnoho generací jeho rod, zapadlí vlastenci a písmači, kteří mu se jménem, chalupou v horách a tři sta let vedenou kronikou předali pochodeň osvěty a kultury a on ji nyní s vážností olympijského běžce nesl dál.

Hovořil tiše, snad aby ho neslyšely dívky z internátu, možná aby nerušil tóny kvarteta, doléhající z atria.

„Udělal jsem chybu, že všechno leží na mně. Půlka lidí v organizačním výboru jsou jenom... prostě spíš k okrase nežli na práci. A já abych všechno zařizoval, kontroloval, hádal se a nechával si nadávat, když něco neklapne.“

„Neklape něco?“ zeptal se Příbský. Hned si v duchu za otázku vynadal: Vrba by ho mohl požádat o výpomoc. A ředitel neměl čas. Blahořečil osudu, že zkouškové období spadlo právě do času oslav.

„Nestraš!“ Vrba se div nepokřížoval. „Zatím je všechno v pořádku. I ta propagace tentokrát vyšla. Když si vzpomenu na loňskou pouť..., to je nebe a dudy.“

„Petr se vytáhnul,“ řekl Příbský.

„Vytáhnul,“ přisvědčil Vrba. „Řeknu ti, Jiří, takového redaktora jsme tu ještě neměli. Maká a umí! A když uvážíš, že mu není ještě ani dvacet... no kluk, však teprve začíná... nedá se svítit. Je to talent. Má dar od pánaboha.“

Pokýval nad tím hlavou a ztlumil hlas ještě více. Naklonil se k Příbskému a vzal ho za knoflík u košile, jako by si ho chtěl přitáhnout.

„Víš, já mám toho chlapce rád. Moc rád, Jiří. A právě proto o něj mám starost.“ V očích se mu zračil smutek. „V poslední době se mi nějak nechce líbit.“

„Co se ti na něm nezdá? Říkals, že umí, že... Já ti nerozumuji.“

Příbský byl stejně jako Petr cizincem vykořeněným z rodné půdy; pro oba bylo Městečko pouhou přestupní stanicí a dočasnou noclehárnou. Chápal proto Petra více nežli Vrba.

„Zápal mu chybí!“ vykřikl Vrba a hned ztlumil hlas. „Zápal, rozumíš? Zápal — to je to hlavní v naší práci. Tobě to přece nemusím vysvětlovat. My zde máme poslání, naše práce není nějaký úřad.“

Příbský si povzdechl. Miloval své pohodlí, navíc měl až nad hlavu studia, a povinnosti proto považoval za splněné, zorganizoval-li jednou za měsíc výstavu (Mistrova expozice v památníku byla naštěstí stálá) a sporadicky uspořádal besedu. Za dva a půl tisíce hrubého to byla adekvátní protihodnota. Sebe sama měl za filozofa, stoika a úspěšná aktivita ho děsila. Zpočátku se domníval, že Vrba je šplhoun, brzy však zjistil, že to myslí upřímně. Že je boží člověk. Jeho pojetí zápalu ho však děsilo: podobné lidi považoval za nebezpečné bláznů.

„Já mám dojem,“ řekl Příbský opatrně, „že Petr je žurnalista tělem i duší. Nic jiného než práce ho v podstatě nezajímá. Já bych ho občas spíše krotil.“

„Pravdaže! Však říkám, že novinář je výborný. Jenže nějaký skandální pořad není... není... no nic, nebudeme to rozvádět.“ Vrba některé věci skutečně nerad rozváděl, ba dokonce o nich nerad i slyšel (k jeho cti budiž řečeno, že při nepřijemnostech s ředitelem bytového podniku Petra bránil — i přesto, že průšvih se svezl také po něm). Po svých horáckých předcích zdědil poctivost a lásku k umění i lidem. Neúcta k vrchnosti v něm už nebyla. Upřímně věřil svým ideálům i svému přesvědčení, snažil se je uvádět v život a s jeho vnitřní filozofií bylo neslučitelné vědomí, že ne každý má tolik morálky jako on, že funkce ještě nemusí být spojena s bezmezně čistým charakterem a že kolem něj je plno lidí, kteří sice halasně na veřejnosti sdílejí stejné politické přesvědčení jako on, ale v soukromí je neváhají rozmělnit na drobné, když se jedná o jejich osobní prospěch. Vrba byl prostě příliš slušný a hodný, než aby mohl být bojovníkem. Někteří lidé si proto mysleli, že je zbabělec.

Chvilí mlčeli a dívali se nepřítomně na Faunovy obrázky.

„Víš,“ řekl pak Vrba potichu, ale důrazně, „já o něm v poslední době hodně přemýšlel. Hodně. Chtěl bych mu pomoci. Chtěl bych, aby jeho práce byla k užítku. Aby přestal honit nějaké laciné senzacce, kterými stejně ničemu nepomůže, a místo toho se pustil do něčeho, co může přinést trvalejší hodnoty. Tady leží témat a materiálů ladem! Já vím, on není zdejší, neví, že tohle býval kraj, kde písmáci rozvíjeli českou kulturu už...“ Mávl rukou. „To je materiálů, člověče, Jiří! V tom by se dalo dolovat. Však to víš sám nejlíp. Na knížku by to vydalo... a ne jednu!“

„Inu,“ řekl Příbský chabě, protože si uvědomoval, že napsat knihu o zdejších tradicích by odpovídalo spíše jeho kvalifikaci, „každý není jako ty. To chce vztah, to musí být v tobě. A Petrovi možná taky chybí podmínky.“

„Podmínky má přece dobré!“

„Podle toho, čemu říkáš podmínky. Já například...“

Vrba jeho stížnosti na bydlení v pokojíku v podkrovní muzea zahnal mávnutím ruky.

„Já myslím globálně. Globálně — rozumíš? Jedno s druhým. Snad jen to bydlení... není právě nejideálnější. To ty si žiješ proti němu jako král. A taky remcáš. Ale sakra, co může chtít? Jsou lidi, co na tom jsou ještě hůř! A s rodinami! Můj dědek měl sedm dětí. V jedny seknici! Do huby pomalu nic, jen mlíko od kozy a sejkory z plotny. A žil! I divadlo hrál! A proč? Protože měl zápal. Protože to v něm bylo. Možná měli hlad, ale srdce jim hořelo!“

Vydechl a mávl rukou. „Když se bude Petr snažit, budeme se snažit i my. Já sice sám o bytové politice nerozhoduji, ale jsem v komisi a moje slovo má také váhu. Nějaký samostatný pokoj by se snad mohl příští rok najít..., ale to se fakt musí snažit, upozornit na sebe — ale jinak než... rejpaním. Radil jsem mu: připrav seriál pořadů o dějinách zdejších lidových hnutí. Kdepak, že prý nemá čas! Bodejť by měl! Lítá za holkama, vysedává v hospodách a hraje bigbít. Na ten má času dost.“

„Musí študovat. Maturitu má na krku. Možná potom..“

„Jestli ji udělá,“ řekl Vrba chmurně. „Mluvil jsem s Horákem. V matematice plave až hanba. Jedině ta čeština a angličtina ho zachraňují. Ani se moc nedivím, že školu doma nedodělal.“

„Horák ho protáhne. Má ho rád,“ řekl Příbský. Horák byl ředitel gymnázia, další z nadšených místních propagátorů kultury, divadelník, amatérský hudebník, vedoucí studentského autorského divadélka. Hned při první hodině s večerními studenty si všiml vytáhlého dlouhovlasého blondáka, jehož znalosti a rozhled kontrastovaly s úrovní ostatních „večerníků“, ale i většiny řádných studentů. Pohovořil si s ním, Petr se mu do jisté míry svěřil se svými osudy a po určitém váhání mu dal přečíst své verše: Dodnes neví, že to byl právě Horák, kdo se mu postaral o místo redaktora. Sám neviděn, pozoroval jednou na dvoře továrny, jak se Petr vláčí

s těžkými bednami. Slyšel posměšky, jimiž byl stíhán, a zželelo se mu ho: bylo mu líto talentu, který zde planěl, a rozhodl se najít mu práci, při níž by své schopnosti mohl rozvíjet.

Horák nepatřil k lidem, kteří svá rozhodnutí odkládají: za dvě hodiny už byl nic netušící Petr zkušebně jmenován redaktorem okresního rozhlasového studia.

Proto mohl být Příbský přesvědčen, že Petra k maturitě Horák dotáhne a protlačí i ohněm zkušební komise. Nevěděl ale jedno: že teprve po zmíněném zásahu Horák obdržel z Petrovy původní školy jeho osobní materiály. To, co si v nich přečetl, jím otrásl natolik, že v prvním impulzu chtěl požádat, aby Petra okamžitě z rozhlasu propustili. Když se na to vyspal, moudřejší ráno mu napovědělo, aby dal podivnému chlapci šanci: Doufal, že to, co učinil, bylo výsledkem zkratového jednání a že pokud neporoste jako dříví v lese, může být jeho talent užitečný. Profesor Horák patřil k těm vzácným pedagogům, kteří věří v lepší stránky člověka a kteří mají raději výjimečné, byť složité jedince nežli šedivý průměr. Báł se jediného: Petr na rozdíl od většiny středoškolských studentů příliš jasně věděl, čeho chce dosáhnout. A bylo nebezpečí, že pro dosažení cíle bude ochoten učinit cokoliiv...

„Já se ho sám ptát nechci,“ řekl zničehonic Vrba. „Jen když s tím sám začne — ale těm jeho povídačkám, proč odešel z domova, moc nevěřím. Myslím, že měl hlavně problémy se studiem. A ani se moc nedivím.“

„Tiše!“ Příbský pohledem ukázal ke dveřím. Na chodbu se protáhl nejprve stín a za ním Petr.

„Mistr se počátkem třicátých let rozhodl načas stáhnout z hudebního života. Opustil Prahu a vrátil se do rodného kraje, mezi lid, jehož tradice mu učarovaly, mezi nímž vyrůstal a od něhož sál...“

„Mlíko z cecků číslo šest,“ zašeptala hlasitě jedna z učnic. Internačky vyprskly. Milča se otočila. Bože, jak tyhle sprosté, drzé, agresivní holky nesnášela! Dobře věděla, že mrtvý skladatel a jeho utrpení je nezajímá, cítila pomstychtivé potěšení, že místo povalování v parku a miliskování s kluky musejí trčet ve studené budově; louky voněly láskou a ony zatím čichaly zatuchlý pach dokumentů —

chtělo se jí vykřiknout: Holky pitomý, važte si toho, že se najde někdo, kdo vám chce ukázat krásu, hudbu, umění, za pár let naletíte nějakému grázlovi, kterej vám v opici nasmrká do flašinetu, a už vás bude až do smrti čekat jen kolotoč prádelny, tkalcovny, nákupů, žehlení, vaření, praní, utírání podělaných zadků dětem...

Bylo by to marné volání, protože příroda má své zákony a tyhle mladé čubičky cítí jaro.

Věděla, která z učnic ji vyrušila nevhodnou poznámkou: Hlásková, drzý spratek, s nímž bylo lepší nezačínat konflikt. K odreagování si vybrala Šulerovou, zakřiknuté, traumatizované děvčátko s dlouhými narudlými vlasy.

„Šulerová, myslím, že bude nejlepší, když zítra zůstaneš na internátu a důkladně uklidiš pokoj a chodbu,“ řekla chladně.

„Jak to — proč já?“ zakoktala dívka. Vychovatelka si jí nevšímala. „Já přece nic neříkala!“ protestovala Šulerová hlasitěji.

„Vykašli se na ni, na krávu,“ zašeptala jí do ucha Hlásková. „Večer jdeme do vinárny, zdrhneš s náma a na intr se prostě nevrátíš.“

„A kde budu spát?“

„Jéžiši, ty seš pitomá! Jestli nikoho nemáš, já ti tam nějakýho chlapa sbalím.“

Do místnosti krátce nahlédl Petr s magnetofonem přes rameno.

„Koukej, tenhle by tě určitě někde přespat nechal.“

„Jseš pitomá.“

„Tobě se nelíbí?“

„Pff!“

„Jen se nedělej. Stejně po něm jedeš. Já tě pozorovala na čajích. Čumelas na něj jako tele.“

„Měla jsem čumět na toho spiřara, co jsi přivedla ke stolu?“

„Dyť je to péro,“ zašeptala jedna z dívek. „Píše básničky. Kdyby nehrál s Kometama, tak je to normální vohryzek.“

„Tak proč se o něm vybavujete?“ zeptala se Šulerová. Petr mezitím zmizel. Hlásková se na ni zle zasmála.

„To kvůli tobě, brouku.“

Milča zatleskala. Seřadit. Jde se domů. Na internát. Šulerová se rozhlížela, ale Petra už neviděla. Pamatovala si

však krátký okamžik, kdy se jejich pohledy střetly, a věděla, že dnes večer do vinárny půjde.

Vrba zářil. „Výborně, Petře, to je báječná zpráva.“ Poplácal ho po zádech. Také Příbský přikyvoval.

„Musíš do toho rozhlasu natočit něco opravdu hezkého,“ pokračoval Vrba. „Uvaž, že to půjde do celé republiky. Jen ať všude vidí, že nejsme žádní zaostalí horáci, že i u nás se něco děje. Však tady se pěstovala česká kultura, panečku, když leckde v okolí ještě jinak než německy nemluvili! A víš, co bys měl do toho pořadu dát? Tu kontinuitu. Já ti půjčím materiály, mám doma archiv, zrovna jsme o tom tady s Jiřím hovořili, kdyby tak jenom bylo víc času...“

Archiv, den ze dne neuspořádanější, zato však objemnější, ho strašil i ve snech. Zatím se opravdu nedostal k tomu, aby z něj něco publikoval — kromě drobných vzpomínkových příležitostí v okresních novinách a při jedné kulaté oslavě výročí jistého rodáka, kdy prameny použil k napsání úvodního slova. Nyní kynula naděje, že by odkaz generací písmáků mohl jít do světa. Ne celý, i kousek by stačil.

„Oni by chtěli spíš něco aktuálního,“ zchladil Petr jeho nadšení ze snů. „A potom, tolik se mi tam zase nevejde. Když mi dají pět deset minut. Počítej projevy hostů,“ ohýbal prst po prstu a Vrbova tvář se protahovala smutkem, neboť si uvědomoval váhu Petrových argumentů, „potom taky místní papaláši budou chtít něco říct, no a základní informace, pár reportů z koncertu nebo oslav, nějaká ta kulisa...“

„Inu ano,“ povzdechl si Vrba. „Pro úspěchy současnosti někdy zapomínáme na odkaz minulosti. Ale není to dobře. Dům potřebuje bytelné základy.“

„Co tam chceš dát?“ zeptal se praktičtější Příbský.

„Ještě pořádně nevím,“ přiznal Petr. Na chvíli se odmlčeli a v nastalé pauze k nim z atria pronikl Mlejnkův výkřik: „Vášnivěji, pane Kouble. Vášnivěji! Tadaadaááá! Slyšíte! Tadaadaáá!“

Vrba náhle nakrabil tvář. „Už jsi to říkal inspektorovi? Ví o tom?“

„Proč bych mu to měl říkat?“ rozesmál se Petr. „To ho snad mám prosit o povolení?!“

Vrba zavrtěl hlavou. „Povolení ne. Ale říct mu o tom musíš, hochu, inspektor je předsedou redakční rady a tajemníkem oslav, musí o tom vědět. Potom mu vše přehraješ, on ti to určitě odsouhlasí, vždyť ho znáš, ale postup se musí dodržet.“

Petr pocítil, jak v něm stoupá vztek trpký jako žluč. Podíval se na Příbského: tím pohledem u něho hledal pomoc. Ředitel muzea pokrčil rameny.

„Já bych mu to šel říct. Nic tě to nestojí. A když ho v tý reportáži úplně obejdeš, tak se naštv. Já bych se na jeho místě naštvál taky.“

„Víte, co jste?“ vyrazil ze sebe Petr. Stiskl zuby. „Vlezdoprdelkové! To jsem mohl zůstat doma, když mě má někdo vodit za ručičku!“ Panebože, vypadnout odsud, vypadnout z toho zapšklýho městečka. „Inspektor je můj šéf ve studiu, v Praze po něm nikomu nic není. Tam na nějakýho inspektora kašlou!“

„Počkej, nerozčiluj se, ty mi nerozumíš. Já myslel...“ Vrba nestačil vysvětlit, co myslel. Petr sebral magnetofon. Z chodby ještě strčil hlavu do dveří.

„Jestli je z toho vašeho inspektůrka někdo podělanej, tak já to nejsem. Sbohem!“

Vrba vrtěl hlavou. Tohle nedopadne dobře. Tvrdohlavost a zbytečné komplikace neměl rád. Potom ho napadlo něco jiného, něco, nač už jednou narážel.

„Poslyš, Jiří, proč vlastně odešel z domova?“

Příbský neodpověděl. Shodou okolností uvažoval o stejné otázce, probíral Petrovy náhodné narážky a polovičaté odpovědi, srovnával je a nebyl z nich moudrý.

Petr stál na náměstí. Díval se, jak u Božetěchova pomníku vyrůstá malé pódium se stojany pro mikrofony. Říkal si, že je instalují předčasně, stejně jako poněkud zavčas natahují kabely — do rána je určitě někdo ukradne.

Radniční hodiny mu připomenuly, že se musí rozhodnout. V duchu si opakoval: ne, tohle si nesmím nechat líbit. Jednou povolím a budou se mnou orat, kdy se jim zachce. Sémě nejistoty, které zasil Vrba a především Příbský, však už začínalo klíčit.

„Redaktorskej!“

Otočil se za hlasem a zalitoval, že na náměstí chodil. Z holičství naproti vyběhl vyzábělý padesátník s uměleckou čupřinou sčesanou v nádherných vlnách kolem uší.

Pan Zýka, místní holič a vtipálek.

V bílém vlajícím pláští se hnal přes ulici. „Mám senzační nápad, redaktorskej!“ Vydechl si, z pláště vylovil viržinko, zapálil, vyfoukl smrdutý kouř a přimhouřil oči. Petr se zachvěl hrůzou. Nápady mistra Zýky byly pověstné. Podáním i úrovní odpovídaly předválečným Hlasům z cimbálu a Humoristickým listům, kterých měl doma stohy a z nichž čerpal. Šéfredaktor okresních novin Záře z hor, nedávný absolvent fakulty žurnalistiky, který se podjal ambiciózního úkolu pozvednout kulturní úroveň horáků, Zýku při druhé návštěvě vyhnal a navždy mu zakázal přístup do redakce. Za měsíc podlehl telefonátům a dopisům rozhořčených abonentů, kteří byli na Zýkovy aktualizované staromilské fórky zvyklí a nemínili se přizpůsobit intelektuálním studentským srandičkám, které šéfredaktor opisoval z fakultního časopisu.

Zýka byl prostě nesmrtelný a nezničitelný.

„Jo, vopraudu senzační nápad, redaktorskej,“ opakoval, a když Petr nereagoval, vypálil: „Estráda!“

„Co? Jaká?“ Na druhé straně náměstí se ve dveřích lékárný objevila krásná Edita. Na kole se mihl sklářský výtvarník Kulhánek, loňský mistr republiky v golfu. K zastávce přijel autobus od nádraží. Život se tedy nezastavil. Kdyby měl dost síly, ještě by se stačil vytrhnout a upalovat pryč. Jenže Zýka se ho držel jako helvetská víra.

„Hele,“ začloulmal Petrovi rukou a potichu, jako by se bál, že mu někdo ideu vyfoukne, mu dýchl do ucha: „Potkal Kadlec Zalabáka a poudá — Přídeš večír na mariáš? Nemůžu, vece Zalabák na to. Budu sekat maso do jiternic. Neříkej? Maso do jiternic? poudá Kadlec. Na to se musím přijít podvat, to jsem ještě nikdá neviděl!“

Zýka vybuchl hlučným, hýkavým smíchem. Lidé se zastavovali a usmívali se také, i když nevěděli, oč jde. Holič jim kynul a hřál se ve slunci popularity.

„Dobrý, ne?“ Petr nic. Zýka trochu znervózněl. Potom pochopil. „No jo, když ty halt nejseš vocaď. Zalabák a Kadlec — to jsou vedoucí masny, chápeš? Řezníci. U mostu a na sídlišti. Rozumíš už? Maso do jiternic — to jsem ještě nevi-

děl!“ Znovu vybuchl svým pověstným smíchem. „Já budu házet fór na fór, všechny takovýhle, a ty do toho muziku...“

„Já spěchám, pane Zýka,“ řekl Petr důrazně.

„Ne teďkonc. Večír. Já stejně musím doholit starýho Pružinu... Vony se mu už klepou ruce, to víš, roky spí jenom s Aničkou Dlaňovou... Hele, redaktorskej, to je dobrý, co? A lidi to maj rádi. S Aničkou Dlaňovou... takovejch mám fůry, redaktorskej, lidi budou řvát smíchy...“

Z holičství vyhlédl stařík s namydlenou bradou. Petr s ním pracoval v textilce v nádvoří partě. Starý mládenec, k šedesátce. Podle hopsavé chůze se mu říkalo Pružina. Vtip s Aničkou Dlaňovou si o něm vyprávělo málem celé město.

„Večer, redaktorskej. Přídu!“ Zýka zmizel v holírně. Petr ještě zaslechl jeho bujaré: „Tak povídej, Franto, co dělaj holky...?“

Zvolna došel za křižovatku a zabočil doleva k sídlišti. Na mostě se zastavil. Naklonil se přes zábradlí a hleděl do nazelenalé vody. V tůni kolem mostního pilíře kroužilo několik línů. Na břehu měli první nedočkavci rozložené deky a opalovali se. Vyvolalo to v něm vzpomínku na Zuzanu.

Byl konec léta, krásné horké září, vonící zralými jablky a hořkým kouřem ohníčků. Zuzana byla instruktorkou v přádelně: čtyřadvacetiletá štíhlá dívka s krátce přistřiženými černými vlasy. Petr chodil do práce teprve několik týdnů: dívky u strojů znaly jeho, ale on je neznal. Ulita uraženosti a ublíženosti, do níž se stáhl, mu zakrývala výhled. Zuzana byla jednou z mála, kterých si všiml a s nimiž se blíže seznámil.

Ten den právě „povýšil“ — místo do sklepa k bednám ho na záskok poslali nosit vály bavlny od trhacího stroje k mykadlům. Mělo to jedinou přednost: když si pospíšil a nadělal si zásobu, měl půl hodiny volno.

Zuzana sama u strojů nepracovala, dohlížela na učnice a radila jim. Stáli u okna, odkud byl výhled po celé hale.

„Baví tě to tady?“

Zavrtěl hlavou.

„Co bys teda chtěl dělat?“ Bylo to zvláštní, o sobě Zuzana nehovořila, spíše se vyptávala a zdálo se, že ji zajímají Petrovy plány. Poprvé po delším čase se setkal s někým, kdo o něho projevil zájem, s kým mohl navázat lidský kon-

takt. Zuzana, s trochu nakloněnou hlavou, stála proti němu, ruce jako pokaždé v kapse zástěry, slunce ji zezadu rámovalo a prosvěcovalo sukni jako rentgen.

„Co děláš po šichtě?“ zeptal se.

„Chodím se opalovat.“

„Na koupák?“

„Ne.“ Jmenovala opuštěný, divoce zarostlý kopec nad městem, končící skálou spadající do propasti nad řekou.

„Sama?“

Zasmála se, narážka byla příliš průhledná a dětinská.

„Chceš jít taky?“

Trvalo mu dost dlouho, nežli našel místo, které mu popsala: skutečně bylo důkladně ukryto, a kdyby nevěděl, kam jít, neobjevil by je. Nečekaně se před ním vynořil travnatý plácek, na něm rozložená deka a na ní nahá Zuzana ležící na břiše. Pod nohama mu zapraštěla větvička. Polekaně zdvihla hlavu. Na očích měla černé brýle. Strach se jí vytratil z tváře. Usmála se a mlčky se poodsunula, aby se vešel na deku.

Nějaký čas pak vedle sebe beze slova, bez pohybu leželi, až Zuzana zavzdychala a převrátila se na záda. Petr se tvářil, že má zavřené oči, ale levým okem mžoural: viděl křivku prsu s velkým tmným terčem bradavky.

„Věříš, že tu jsem takhle s někým poprvé?“ řekla. „Já obvykle všude chodím sama... Je mi tak líp. Přišla jsem na intr z děcáku, tam nás bylo devadesát, sedm na pokoji, a od té doby mám ráda soukromí.“

Petr něco zabručel. Nevěděl, co odpovědět.

„Jenomže někdy je mi smutno, když jsem moc sama. A když takhle svítí slunce... všechno voní... já myslím, že láska má být voňavá.“

Petr znovu zabručel. V posledním okamžiku na něho padla podivná tíseň, tlačící v žaludku jako kámen, nenačázel odvahu k tomu, nač Zuzana zřejmě čekala a co jemnými náznaky přivolávala.

„Chlapi ve fabrice jsou zvířata. A holky... jéžiši, to jsou normální čubky. O ničem jiném je mluvit neslyšíš. I ty z prvních ročníků. Před měsícem jsem jednu nachytala v komoře s bavlnou s... to je jedno, s kým. Dovedeš si to představit? V tom prachu, v té špíně! Oba zpoceny... Fuj! Jako prasata! Jako psi!“

Otrásla se. „Fakt je nesnáším.“

„Já tam taky dělám,“ řekl.

„Ty jsi jiný. A taky jsi sám. Ale hlavně jsi jiný. Nepatříš sem. Asi ve fabrice dlouho nepobudeš. A voníš.“

Prstem mu něžně přejela žlábkem páteře. Zachvěl se.

„Budeš mít spálená záda...“

Obrátil se. Ucítil, jak mu položila ruku na břicho. Tělo měl vypjaté jako strunu, probíhalo jím mravenčení. Prstem pohládl sluncem rozpálenou kůži jejího řadru. Trhla sebou: do břicha se mu zařaly její nehty. Odtáhl prsty a tělo vedle něho se opět uvolnilo.

„Buď hodný,“ šeptala Zuzana. „Musíš na mne být hodný. Hrozně moc hodný...“

Široce rozevřenýma očima se díval do modrého, až k oslepnutí jasného nebe. K slunci se blížil mrak, modlil se, aby se zastavil, aby na ně nepadl stín a Zuzana neřekla: konec, oblékáme se, hra skončila.

Laskajícími prsty popojížděla sem a tam, dál a níž, a potom už nebylo kam pokračovat. Petrem projel úder, mučivá, rytmická rozkoš. Zasténal, na tváři ucítil její horký dech. Něco mu šeptala. Pozvedl hlavu a otevřel oči.

Dodnes má ten obraz zafixovaný: zčervenálý pahýl ruky se dvěma krátkými zmrzačenými články prstů, svírajícími jeho penis. Ve vteřině, předcházející tragickému ochromení, pochopil, že její levou ruku vlastně neviděl: stále ji skrývala v kapse zástěry.

Jeho reakce byla příliš zřetelná, než aby ji nepoznala.

„Co se stalo, Petře?“ zašeptala.

Vstal. Rychle se oblékal. Mlčel a zatínal zuby.

„Srabe,“ řekla tiše. „Ty srabe. Vypadni. Impotente!“

Odvracel hlavu. Zapnul si kalhoty a s tričkem v ruce odcházel. Po několika metrech začal utíkat před ní, před sebou, před pláčem, který uslyšel.

Ne. Neutekl tomu. Stále mu její slova znějí v uších. Odtřhl se od zábradlí a loudal se po mostě k sídlišti.

Jsem zbabělec? Srab?

Tehdy se s ním kluci na ubytovně poprvé bavili jako se sobě rovným. „Ty vole, ty jsi prej sbalil Zuzanu!“ Mlčel, čekal posměšky, narážky na zmrzačenou ruku, ale kluci se na něho dívali se závistí, s obdivem. „To seš tedy první, komu dala.“

Chtěla dát, pomyslel si, ale já si ten dar nevzal.

Proč jenom vždycky všechno pokazím!

Myslí mu prolétlo několik dalších traumatizujících vzpomínek. Potrásl hlavou, aby je zahnal. Teď ne. Nemám čas stydět se sám před sebou. Musím svou sbírku rozšířit o nový exponát. Kdybych aspoň před Vrbou a před Příbským mlčel a nehauroval. Přirozeně že za inspektorem musím, taková jsou nepsaná pravidla hry. Inspektor je víc než obyčejný nadřízený: jediným slovem mě může zničit, vrátit do fabriky — a právě tak se může stát z hlediska budoucnosti zapomenutým, ale v okamžiku startu rozhodujícím činitelem na cestě vzhůru. Bez posudků se neobejdu a posudky s sebou v týhle zemi člověk nosí celý život. To už jsem přece poznal.

Těžko bych za pár let vysvětloval: víte, já machroval a nenechal jsem si od svého šéfa schválit jeden pořad pro pražský rozhlas. A opominul jsem ho, inspektora přes kulturu, když jsem ten pořad o kulturním dění natáčel.

Došel k přízemnímu pavilonu na sídlišti, kde spolu s městskou knihovnou sídlil odbor kultury ONV.

„Československý rozhlas? Z Prahy?“ Inspektor Králíček se zatvářil zamyšleně. Měl za sebou dvě porady štábu oslav a další dvě schůze ho dnes ještě čekaly. Byl to vysoký, štíhlý, světlomasý čtyřicátník. Brýle ve zlaté obroučce mu dodávaly vzhled zubního lékaře.

„Mno, nezní to špatně, samozřejmě, nezní to špatně... ovšem chce to, abychom se spolu sešli na malé operativce a probrali, co všechno tam dát, aby ta relace měla správné vyznění. Třeba...“ zadumaně našpulil ústa, „třeba v pondělí, skočíme na to hned ráno v osm. Domluveno? Vsjo?“ Nadějně se na Petra zadíval. Pondělí bylo daleko. Byl vyčerpaný, nejraději by Petrovi řekl: Co otravuješ, človče, natoč si, co chceš, jsi za to přece placený, hlavně mi dnes dej pokoj. Věděl však, že s funkcí, kterou zastává, jsou spojeny povinnosti, a musel jim proto nastavit čelo.

Petrovi se konečně podařilo zvládnout vztek natolik, aby se mu netrásl hlas. Přesto hovořil zadýchaně, jako kdyby právě vyběhl do desátého patra.

„V pondělí těžko, soudruhu inspektore. Ono se to už zítra večer vysílá.“

„Zítřa? Zítřa večer...“ opakoval, jako by té zprávě nemohl uvěřit. „Nu, to jsi mi neřekl. To znamená, že to budeme muset provést jinak. Já nevím, já teď...“ Dlouholetá zkušenost mu napověděla řešení. „Inu, nějak to tedy zítřa provedeme.“ Zítřa naštěstí nebude čas, nastane takový blázinec, že se možná za celý den nepotkají, a pokud se sejdou, nebude mít příležitost zdržovat. Jestli pořad dopadne ke spokojenosti nadřízených, bude vše v pořádku, řekne, že o tom věděl a že to s ním Petr konzultoval. Bude-li průšvih, je z obliga: vysvětlí, že soudruh redaktor ignoroval jeho příkaz a před vysíláním se s ním neporadil. Tak.

Méně protřelý Petr byl spokojený také. Zítřa nastane takový blázinec, že při trošce dobré vůle Králíčka za celý den nepotká, a kdyby se setkali, stoprocentně nebude mít čas. Kdyby náhodou došlo k průšvih, bude z obliga — řekne, že za ním byl, ale že inspektor neměl na konzultaci kdy.

Králíček si na něco vzpomněl, na cosi skutečně důležitého.

„A co televize?“

A jéje, i to ví. Jasně, dřív nebo později musela přijít na tapetu. Bodejť, hejbací obrázky. Všichni se chtějí aspoň jednou v životě vidět na obrazovce, slastně se pást na svý tváři, být viděný, slavný. Existovat!

„No...“ protáhl neurčitě. „Snad přijedou z krajský redakce. Aspoň mi to slíbili.“

„Slíbili, slíbili!“ rozčílil se inspektor. V hlášeních uváděl účast televizního štábu. „Takovou věc musíš mít potvrzenou písemně. Vždyť ty naše oslavy — to není nějaká úzce lokální záležitost. Mistr Božetěch patří celému národu, celé naší kultuře! Máme právo, aby se o něm dozvěděla celá naše vlast!“

„Jaký písemně?“ vyjekl Petr. „Jednal jste s nima někdy? Ty se na mě normálně vykašlou, já jim přece nemůžu poroučet. Volal jsem jim třikrát, psal jsem jim, naposled jsem s nima telefonoval včera a říkali, že když jim to vyjde, tak přijedou. Prej jsou ještě nějaký oslavy na kraji. A konference. A ten rozhlas z Prahy na sichr pojištěnej mám. Je to snad málo?“

„Málo to samozřejmě není. Ale jako novinář bys měl vědět, že nejdůležitější masmédiu pro nás je co? Televize! No nic, můžeš jít pracovat.“

Kolem Mistrovy sochy se kupil dav. Ve stáncích postavených dnes ráno měli nedostatkové zboží a trhovci, začlenění do zvláštních forem prodeje státního obchodu, dělali tržby ještě před poutí.

Petr obcházel hloučky nakupujících a zvědavců s magnetofonem přes rameno a s mikrofonem v ruce. Rozhodl se, že nejprve natočí anketu o aktuálním odkazu Božetěchova díla. Zatahal za rukáv neznámého staršího muže.

„Já jsem z rozhlasu.“

Muž zrozpačitěl. S obavou se díval na mikrofon.

„Nebojte se,“ řekl Petr a nemyslel to ironicky. „Já jenom kvůli té pouti... Říká vám něco jméno Rudolf Amadeus Božetěch?“

„Božetěch?“ Muž rozpačitě bloudil zrakem po náměstí, až se zastavil na soše, tyčící se několik metrů od nich. „Jo — náš Mistr! Já pořád, kterýho Božetěcha myslíte... No to víte, že znám. Vždyť jsem vocaď. Padesát let tady bydlím. Já jsem rodák, on byl rodák. Slavnej!“

„Které jeho dílo máte nejraději?“

„Dílo... jo, dílo! Mám. To víte, že mám.“

Petr na okamžik vypadl z rytmu. „Jistě,“ řekl honem. „Ale naše posluchače by zajímalo, které konkrétní Mistrovo dílo máte v největší oblibě.“

„Cismol!“ vykřikl někdo v hloučku, všichni se rozesmáli a Petřův muž, zrudlý rozpaky, ještě více znejistěl.

„Dílo...,“ mumlal. „Jo, dílo... To víte, já si takhle z hlavy nevzpomenu.“ Petr si s hrůzou uvědomil, že kdyby on sám byl tázán, také by měl problémy s odpovědí. „Já na ty názvy tak moc nekoukám. Hlavně když je to od našeho Mistra Božetěcha!“ zvolal šťastný, že přišel na výmluvu.

Další týrání bylo zbytečné. Petr poděkoval a přisunul mikrofon k dalšímu zvědavci se stejnou otázkou.

„Já nevím,“ řekl druhý muž sveřepě. „Mě žádnéj Božetěch nebo jak se jmenuje nezajímá. Mrtvej ani živej. Já mám nejradši Moravanku. To je muzika! Naše, poctivá, česká, lidová. Každěj jí rozumí. Symfonie jsou stejně jen pro inteligenty. Obyčejný lidi jako já tomu nerozuměj.“

Petr by ho nejraději odměnil, v materiálu, který zamýšlel natočit, byl negativní názor daleko lepší nežli vyhybavé

nijaké odpovědi. Neřekl však nic, s kamennou tváří přesunul mikrofon k děvčeti v šortkách, ale nežli stačil položit otázku, protlačila se hloučkem a zmizela.

„Redaktorskej!“

Zýkovi se jako vždy dostalo informací z první ruky. Pět minut poté, co Petr zahájil anketu, o tom holič věděl.

Rychle sbalit mikrofon, prorazit kruh zvědavců a tryskem pryč! Na prostranství s lavičkami pod galerií vzorných pracovníků se Petr zastavil, opatrně se rozhlédl a skryl se za kiosky PNS.

Zýka doběhl až na křižovatku pod Horním náměstím. Celý ztuhl a divoce se rozhlížel. Teoreticky mu Petr neměl kam zmizet, a přece se ztratil. Zýka se poškrábal na hlavě, podíval se směrem k poště. Něco ho napadlo. Radniční hodiny ukazovaly půl čtvrté. Holič zamířil ke studiu. Redaktor už tam třeba je, snad běžel napřed, aby všechno připravil k natáčení estrády.

Plechová tabulka nad schůdky řetízkového kolotoče nesla jméno majitele: *Fr. Štrancl*. Petr přemýšlel, jak ho oslovit: pane Štrancl... pane kolotočáři... pane komediantě...? Nakonec to vyřešil kompromisem.

„Já jsem z rozhlasu,“ řekl. „Neměl byste na chvíli čas?“

Horní náměstí bylo už plné atrakcí, čekajících na zítřejší zahájení. Kolem postávaly hloučky dětí a těšily se.

Kolotočář dožvýkal tlačenkou, napil se piva z lahve, lehce říhнул a krátce se zeptal: „Intervjú?“

Petr přikývl.

„O čem to má bejt?“

„Vy už jste zažil hezký počet poutí, vidíte?“

„Jéje. Nepočítaně. A nejenom tady. V Polsku, v rajchu, v Rakousku, v Maďarsku, na Rusi. Jo. Tisíce a tisíce. Však to mám doma všechno zapsaný. Až půjdu do penze, všechno to napíšu. Do knížky. Už jsem dohodnutej s jedním panem spisovatelem z Prahy. To budete koukat, vy lidi!“

„To je krása,“ řekl Petr a myslel to vážně. Jestli po tomhle Dobrava nehrábne všemi deseti, tak už vážně nevím! Štrancl je přece místní, u náhonu má domek s velikou zahradou, kde v zimě stojí maringotky a složené kolotoče a houpačky a před domem parkují dva mercedesy.

„A co kdybyste porovnal ty dnešní poutě s těmi opravdu staročeskými, co bývaly dřív?“

Kolotočář se poškrábal na hlavě, potom se kouknul na sedačky kolotoče, visící zplihle nad dřevěnou palubou.

„Nechcete se svízt, pane redaktore?“

To je nápad! Svištění větru, pravá, nenapodobitelná atmosféra — rozhovor hned dostane jinou šťávu!

Vznesli se ve smělém oblouku nad náměstím a nohama se málem dotýkali větví lípy, ale opravdu jen málem, protože vše bylo vypočítáno nachlup a přesně.

„Vy asi máte hromadu vzpomínek, vidíte?“ zakřičel Petr. Jednou rukou se držel komediantovy sedačky, druhou mu k ústům přistrkoval mikrofon.

„Copak vzpomínky, ty by byly, ale co s nima! Dnes totiž všechno běží šejdrem. Lidi jsou zkažený televizej a poctivá lidová technická zábava jim nehoví. A furt jenom šetřej. Vydělávaj majlant a pro halíř by si dali vrtat koleno. Dřívějc jsem za měsíc v sezoně vydělal pomalu tolik, co dneska za rok. Tak je to!“

„No jo, je jiná doba! Ale co atmosféra těch poutí?“

„Vždyť to právě povídám. Žádná sláva. Všade samá kontrola a lidi si myslej, že jim za kačku budu dávat do střelnice orchideje! Půjde to fakt do rádia?“

„Doufám,“ řekl Petr, ale už tomu nevěřil. Smůla se mu lepí na paty.

„Tak koukněte — tuhle jízdu máte grátis, jo, a za to v tom rádiu řeknete, že nejlepší řetízák a originál houpačky americký konstrukce má jedině Štrancl. Jako já. Co tomu říkáte?“

„Já chci dolů,“ zamumlal Petr. V dálce pod sebou, v kaňonu ulice stoupající od pošty, zahlédl vyzáblou Zýkovu postavu, poskakující k Hornímu náměstí.

Urnový háj, místo posledního odpočinku, byl dnes prázdný. Osamělé místo pro osamělé, vzpomněl si na propagační leták Společnosti přátel žehu, který mu přišel se žádostí o propagaci. Stálo v něm, že v řadách Spolku se sdružují občané, kteří smýšlejí pokrokově — humánně. „Snad byste i Vy měli přemýšlet o této tiché a nenápadné službě, která pokrokovému a modernímu člověku nahrazuje zastaralé

a často nedůstojné formy pohřbívání. Tichá přírodní zá-
koutí se šuměním stromů, vůní květin a ševelem trav, naše
rozptylové či vsypové loučky s popelem drahých zesnulých
jsou nejhezčím místem odpočinku nejen těch, kteří odešli,
ale i těch, kdo přicházejí vzpomenout a načerpat síly k dal-
ší práci pro rodinu, pro naši vlast, pro ty, kdo přijdou po
nás.“ Petr si dodnes není jistý, jestli to bylo míněno vážně,
anebo jako černý humor, inspirovaný Evelynem Waughem.
Propagaci jim pro jistotu rozhodně odmítl.

Po pěšince mezi dvěma hroby se dostal až ke kovovému
plotu. Hned za ním začínal povlnný svah, do poloviny za-
rostlý borovicemi, jimiž prosvítala nažloutlá prkna jeviště
přírodního divadla. Pohybovalo se po něm několik postav,
mátožných jako duchové. Paní Bláža zkouší.

„Nešlap nám po hrobech,“ ozvalo se za ním.

Otočil se. Na cestě stáli dva muži v pracovních pláštích,
každý na rameni zavěšený veliký věnec. Znal je od vidění.
Černí havrani. Zaměstnanci krematoria, poskytující ne-
božtíkovi poslední služby před zpopelněním. Šla o nich po-
mluva, že šmelí s květinami. Lidé z nich měli pověrečnou
hrůzu — nejenom pro chmurné povolání, ale i kvůli své-
ráznému černému humoru a podivným povahám.

„Tak co, redaktore, kdy nás vlepíš do novin?“ Znali ho,
vždyť každý byl jejich potenciálním klientem.

„Až budete v černý kronice,“ řekl Petr.

Havrani se rozesmáli. „Mladej, z nás maj vítr i četníci.
Každej ví, že se nám jednou dostane do rukou...“

„To se vás ale už nebojí.“

„Co ty víš,“ řekl starší zlověstně. Znělo to, jako kdyby
znal tajemství záhrobí.

„Komu to nesete?“ ukázal Petr na věnce.

„Kolářová. Zejtra v deset třicet.“

„Kolářová? Odsud...?“

„Musels ji znát. Z náměstí. Pětatřicet, svobodná, bydlela
nad bufáčem. Její táta šéfoval kšeft s látkama. Zamlada
bejval kostelník. Jo, ta byla zkrátka vedená!“

„Co se jí... co jí bylo?“

„Srdíčko,“ řekl havran tónem odborníka. „Ve vaně.“

„V pětatřiceti?“ zapochyboval Petr.

„Hochu, my už měli v pazourách mladší, co zkapali na
mrtvičku. Dřívěje to bejvala lehká smrt starejch pánů.

Dneska to může potkat za hodinku třeba tebe, a nikdo se nepodiví. Beztak se honíš, chlastáš, nervy máš nadranc, pořádně si nevodfrkneš, žereš vestoje...,“ vesele na Petra zamrkal, zdálo se, že má ze svých chmurných proroctví radost. Petr ucítil, jak mu ledová dlaň sevřela útroby a šmátrá po srdci. Zhluboka se nadechl a silou vůle se usmál.

„Hezká holka,“ řekl havran. „A přitom stará panna.“

„Stará snad jo,“ řekl Petr, „ale v pětatřiceti panna?“

Havrani se po sobě podívali. „Ta byla zkrátka vedená, ještě postaru,“ opakoval ten prvý. „A když říkáme, že byla panna, tak byla panna.“

„Chceš se kouknout?“ zeptal se druhý přívětivě.

„Ten by nic nepoznal. Beztak pannu v ruce neměl. Kde by dneska našel mezi těma buchtama pannu?“

Nadhodili si na ramenou věnce, ještě jednou na Petra zamrkali a brali se pomalým, pravidelným krokem ke krematoriu uspořádat slečnu Kolářovou, ležící v bílých šatech v černé rakvi, obložit ji květinami, namalovat tváře a lehce nalíčit rty, učesat, aby vypadala, jako by se právě vrátila z prvního plesu a nyní, unavená, ale svěží hluboce spí.

Za plotem krematoria pustil havrany z hlavy. Vzduch voněl jehličím a smůlou. Ticho až bolelo. Občas zazpíval pták, odněkud zalétl výkřik dívčího hlasu. Pojednou uslyšel slaboučký tón křídlovky, stoupající a klesající ve stupnici, jako když si vlnka pohrává s papírovou lodičkou. Zvědavě obešel roubenou chaloupku přilepenou k pravému rohu jeviště (sloužila jako šatna, sklad techniky a v některých kusech také „hrála“) a opatrně vyhlédl.

U mohutného kmene borovice, skryti pohledům z jeviště i hlediště, stáli dva muži. Jeden v kostýmu s rozkročenýma nohama čural na strom a druhý mu k tomu potichu vyhrával.

„To je blaho, Bohouši,“ šeptal ten v kostýmu. „To je blaho, člověče.“

Petr se usmál. Usmíval se i později, když přecházel k jevišti, kde v nejrůznějších fázích přestrojení a maskování postávali herci, kouřili a bavili se tichými hlasy.

V hledišti uprostřed první řady seděla režisérka paní Bláza, manželka primáře okresní nemocnice. Hlavu v dlaních, mezi prsty jí dýmala cigareta.

„Můžu?“ otázal se Petr.